

L'impacte negatiu de la pèrdua del tabac en l'economia andorrana

Albert TORRES i BABOT

El tabac a Andorra. Inicis: segle XVII, XVIII

El tabac és un element important lligat al creixement de l'economia d'aquest país, ha representat de fa molts anys un important revulsiu econòmic per al sector agrícola i industrial durant molts anys.

Per la informació recollida, a mitjan segle XVII, ja es va començar a conrear tabac a Andorra, era un plus importantíssim atesa la rendibilitat i el seu preu en comparació dels altres productes agrícoles que Andorra produïa i venia fora de les nostres fronteres, com podien ser les trumfes, els vedells, els pollins, i ovelles i corders, que feien la transhumància i es venien ja sigui per la part francesa a les planes de Besiers i per la part espanyola a les planes de Lleida, que és on aquests ramats feien la transhumància a l'hivern, per tornar a la primavera a les pastures fresques de les muntanyes andorranes.

Atesa la important font d'ingressos del tabac en l'economia andorrana aquesta planta es va començar a produir amb més quantitat, sobretot perquè els països de l'entorn havien concedit monopolis; per tant no era de lliure producció, fet que feia pujar els preus.

Andorra es va aprofitar d'aquesta situació en la mesura del possible, fent el que s'ha fet de fa molts segles a Andorra, el contraban.

Al llarg dels segles XVII, XVIII i XIX, tant França com Espanya, després de no poder aconseguir de prohibir la producció, atesa la independència d'Andorra i la bona habilitat dels polítics d'aquell moment, es van haver de limitar a intentar frenar el contraban de tabac provinent d'Andorra.

Com que el contraban en aquell moment no es va aconseguir frenar del tot, ja que eren petites quantitats cada vegada i els mitjans eren escassos, es va continuar fent a molt petita escala. No oblidem que aquest recurs era una ajuda substancial a l'economia del nostre país i els nostres països del tomb consentien parcialment aquesta activitat que generava riquesa una mica per a tothom.

La societat andorrana, provinent d'una agricultura i ramaderia de subsistència, molt aviat va aprendre que havia de transformar aquesta planta de la fulla en brut a una transformació de tabac elaborat a punt de fumar, fet que va generar petits tallers o indústries a l'escala petita de transformació del producte primari, la fulla del tabac a producte elaborat el tabac a punt de fumar, amb cigarrets, cigars o tabac de picadura.

Va ser a partir dels anys 50, 60 que es va crear la gran indústria de transformació del tabac, fet que va generar una major producció de la matèria primera la planta del tabac i a més, com que a Andorra no hi havia limitació ni monopolis, va ser en aquell moment un plus molt important de font de riquesa i de creixement del nostre país.

La importància del tabac en l'agricultura i l'economia del segle xx

A partir dels anys 70, després de diverses vicissituds, en què els pagesos produïen el tabac i els fabricants no l'havien comprat fins a donar-se el cas que alguna vegada el tabac havia estat més d'un any a casa del productor i sense poder-lo vendre, amb l'ajuda del Consell General de l'època es va aconseguir atansar posicions entre fabricants i productors, i es va forçar els fabricants a firmar un contracte de compromís de compra amb unes condicions preestablertes, fet que donava garantia al productor que vendria la seva plantació un cop assecada i enfardada. Aquest fet del contracte –en podríem parlar molt més temps– dona una garantia i tenir la collita venuda, diguem-ne, abans de plantar-la, atesa la baixada dels rendiments del sector agrícola per la baixada dels preus de la carn de corder, d'ovella i de pollí que venia majoritàriament a l'exterior, tot això, juntament amb els bons rendiments i bons preus que es cobrava per la plantació gràcies a les bones condicions del contracte entre fabricants, productors i amb l'ajuda del M. I. Consell General, va generar una explosió de la seva producció al país.

L'explosió de la producció i elaboració del tabac a Andorra

Aquesta explosió es va produir passant d'una producció de 300.000 kg l'any 1973 a 1.022.000 kg l'any 1996.

A causa de l'explosió de la producció i d'un creixement totalment desmesurat i descontrolat, es va procedir a prendre consciència d'aquesta situació i el mateix sector agrícola va decidir reduir la producció i autocontrolar-se els excessos per tornar a posar les coses al seu normal de producció i d'elaboració.

Avantatges de la política de protecció del tabac. Els avantatges del tabac sobre el sector agrícola i ramader i sobre el manteniment del medi

- Manteniment i reconstrucció en els casos necessaris de bordes i cases pairals andorranes.
- Preservar també al voltant de 2.000 caps de bestiar gros, mantingut i conservat en bona part gràcies a dos motius. El primer, absorbit gràcies al destí voluntari d'una part de l'excedent, atès que de les rendes del tabac ho permetien; i l'altre, conservació per nostàlgia de tenir bestiar a casa, però també per l'oposició a desprendre-se'n i la voluntat de conservar aquesta

part de la nostra Andorra per part de les persones grans de les cases que avui encara tenen bestiar, i malauradament a mesura que aquesta gent gran ens vagi deixant, aquesta activitat anirà minvant.

Sense cap dubte, també la possibilitat de treure a les propietats uns acceptables rendiments ha evitat la venda massiva de terres i patrimonis. Cal recordar que un dels motius, entre d'altres, perquè el terreny a Andorra en un altre moment era car és sense cap dubte a causa de la poca oferta, atès que a partir del moment que el propietari en pot treure uns rendiments acceptables per poder-ne viure ja no li és necessari de vendre terrenys.

Aquesta font d'ingressos extra ha permès mantenir una bona part de la propietat, ja sigui cultivada amb plantacions, ja sigui amb prat de dall, ja sigui com a peixena per al bestiar. Aquest recurs també ha permès mantenir les bordes, les cases pairals, llosats, parets, i conservar una bona imatge paisatgística del nostre país. Recordem que, tot i que no es vol veure, una part importantíssima del sector ramader, que és i ha estat el jardiner del nostre país, sense el complement dels ingressos del tabac probablement hauria desaparegut en la seva totalitat.

Tot i que ara amb la nova Llei d'agricultura i les ajudes al prat de dall i al bestiar amb Ramaders d'Andorra aporta un petit complement per mantenir l'activitat agrícola i ramadera, sense el tabac aquests diners que el govern hi destina serien totalment insuficients i, o desapareixeria aquesta activitat i per veure una vaca o un cavall hauríem d'anar a França o a Espanya, o llavors el Govern hauria de dotar aquest sector d'un pressupost molt més elevat.

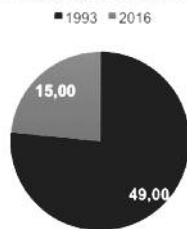
Aquest impacte sobre el paisatge, positiu, que gràcies als ingressos del tabac genera sobre el cultiu de la propietat a Andorra –recordem que la propietat privada a Andorra, com que no hi ha hagut desamortitzacions, és al voltant del 10% o 12%–, aquest impacte positiu també influeix i molt sobre la nostra activitat turística. No hem d'oblidar que l'impacte positiu que genera això sobre el turisme és molt important, i aquesta és una gran font de riquesa per al nostre país, ja que, indirectament, encara que no se li vulgui reconèixer, el sector agrícola i ramader és el principal impulsor del paisatge que poden veure els nostres turistes tant de les valls com de les muntanyes.

Crec que estaria bé que es fes una reflexió aprofundida sobre el bé d'aquest impacte i de com seria sense, que moltes vegades, i en aquest país més, no valorem el que tenim, només quan ja ho hem perdut, i tocaria fer una reflexió de com seria el país si perdem això. Però fem-ho abans de perdre-ho.

A títol orientatiu, el sector agrícola per la venda del tabac l'any 1989 cobrava uns 28 milions d'euros, i avui, 28 anys més tard, en cobra uns 15, amb tot el que representa això. Si fem una actualització dels diners, a diners d'avui per fer-los equivaler als del 1989, veurem que l'import de sacrifici del sector en termes reals representa 2/3 del poder adquisitiu, 3,50 vegades menys. Déu n'hi do l'esforç que ha fet.

Si anem vers la producció, també veurem que dels 1.022.000 kg produïts el 1996 s'ha passat a uns 290.000

Ingressos del tabac pels pagesos en milions i diners actualitzats

kg de l'any 2016. S'ha dividit per 3,5. Aquí també es veu l'enorme esforç i sacrifici que han fet els productors.

Andorra, el tabac i la Unió Europea. Acords de 1991

Amb els acords amb la Unió Europea del 1991, el llavors cap de Govern Josep Pintat va saber negociar amb una excel·lent eficiència i defensant els interessos i la supervivència d'un sector d'Andorra. Avui, 26 anys més tard, tothom està content del bon acord de llavors, que segur que no va ser fàcil ni senzill. Amb la constància, el bon saber, mà esquerra i la vella saviesa andorrana es va saber què i com fer-ho per aconseguir aquell excel·lent acord per al nostre país.

El tabac i els ingressos de l'Estat, a Andorra i comparativament amb altres països

A Espanya, per exemple, els ingressos del tabac són la cinquena font d'ingressos de l'Estat. Això, amb totes les campanyes en contra del tabac. Si bé és cert que en deu anys s'ha reduït quasi a la meitat, entre les campanyes i la prohibició de fumar en llocs públics, a les arques de l'Estat no ha afectat, ja que ha anat incrementant els impostos. I cobra el mateix per aquest concepte avui amb la meitat que fa deu anys amb el doble de producció, amb un efecte d'increment dels impostos.

Els impostos sobre el tabac als països de l'entorn oscil·len entre un 78% i 84%; és a dir, del preu del paquet final, entre un 15 i un 22% és el cost de la matèria primera, l'elaboració, l'etiquetatge, el transport i la comercialització..., i entre el 78% i el 84% del cost per paquet són impostos.

A França, el consum és més gran però també és on hi ha hagut una més gran baixada del consum de tabac en cigarrets i un increment més gran del tabac d'enrotllar, per l'efecte preu, ja que l'impost en aquest tabac avui és menor. França consumeix uns 3.250 milions de paquets.

Segons informes comunitaris, a França un 25% del tabac no és venut via legal, i en tota la Unió Europea hi ha importacions de tabac via no legal per un volum que representa tot el consum de França i de Bèlgica junts. Recordem que aquest informe apunta cap a la Xina, on hi ha 2.000 fàbriques de tabac il·legals i cap als països de l'ex-URSS, on també n'hi ha moltes, i tot aquest tabac o quasi tot va direcció els països de la UE, tabac que segons l'informe entra en contenidors per Marsella i altres ports francesos i holandesos.

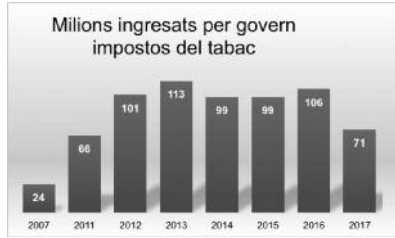
La importància dels ingressos del tabac per a les arques públiques del Govern d'Andorra Com es podrien compensar els ingressos del tabac d'avui via altres ingressos a les arques de l'Estat?

Si el tabac representa uns 100 milions d'ingressos per a l'Estat, fem una reflexió de com podríem compensar per altres vies aquests ingressos.

Analitzarem algunes hipotètiques solucions, entre d'altres.

- Via IRPF: l'any 2015 es va recaptar per aquest impost al voltant de 25 milions d'euros, tenint en compte un IRPF del 10%. Per compensar els ingressos del tabac via IRPF l'hauríem de pujar al 40%; no es paga enlloc. Via impost de societats, pujant aquest 10% al 40% no sé si arribarien a recuperar els ingressos perduts.

- Via IGI: quant hauríem de pujar l'IGI per compensar els ingressos perduts? Aquí he volgut analitzar les tres fonts d'ingressos més importants, què passaria. Que tots saben que això no ens ho podem permetre, incrementar aquestes figures impositives d'una manera important faria que les empreses i petits comerços d'Andorra, que el teixit productiu d'aquest país que és la petita i mitjana empresa, no és que no volgués, és que no podria pagar aquests possibles increments importants de percentatges d'impostos.

També l'Estat té l'altra via: reducció de despeses, personal, serveis, perquè hi ha una cosa que és clara, si no n'hi ha, no se'n pot gastar. Amb càrrec de dèficit pressupostari no es pot viure tota la vida.

Pel que fa a l'IRPF, fins avui, és a dir el 2015, i amb els baròmetres establerts no es paga per sota d'una renda de 24.000 euros l'any, cosa que s'hauria de modificar segur.

No hem d'oblidar que la majoria d'aquest impost durant el 2015 l'ha pagat el sector financer i el d'assegurances.

Recordem que el sector financer no passa pas els millors moments; el que ha estat el 2015 aquest sector ha pagat les tres quartes parts d'aquest impost, però va a la baixa i a partir del 2019 es notarà fort la baixada de recaptació de l'IRPF en aquest sector.

Pel que fa al sector financer per si, si fa uns anys guanyava 300 milions d'euros, aquest any passat està a la meitat, uns 150 milions, òbviament amb les conseqüències de contracció de l'economia que això comporta.

L'efecte expansiu que generava, tant als empleats d'aquest sector com als accionistes, que en algunes entitats són un munt de petits accions, això feia un efecte expansiu sobre l'economia andorrana. Aquest sector representava el 20% del PIB, però ben aviat, entre el 2019 i el 2020, serà la meitat o menys, per l'efecte de l'intercanvi d'informació automàtica.

Com aconseguir una major ajuda per aconseguir un bon acord amb la Unió Europea

Andorra en el temps els nostres avantpassats va saber mantenir un equilibri entre els dos països veïns però va saber mantenir una situació preferencial amb França.

Perquè, si anem enrere i fem una mica d'història, en aquest país majoritàriament s'importaven les coses de França, entre d'altres raons també perquè en una part de l'etapa dels anys 50 fins als 90 a Espanya no hi havia moltes coses i una part d'aquestes els turistes espanyols les compraven a Andorra provinents de França i d'altres països d'Europa. Entre el 70% i el 75% de les mercaderies entraven a Andorra per la duana francesa, i la resta, entre el 25% i el 30%, per la duana espanyola.

Què ha passat aquí els últims trenta anys? que Andorra ha tirat més cap al costat espanyol per a la compra de mercaderies i la prestació de serveis. França en els darrers temps, amb el beneplàcit d'una part de les autoritats andorranes, ha quedat una mica en segon pla i ha perdut força en favor d'Espanya. Això ha estat un error.

Andorra en aquests darrers trenta anys s'ha deslligat d'una part de la seva situació i fets

històrics, on Andorra era profrancesa, i no li ha anat tan malament al llarg dels segles.

Tot això, amb una certa objectivitat, hem de reconèixer que hi ha una part de culpa d'Andorra i també una part de culpa de l'estat francès, que no ha fet les millores adequades a les vies de comunicació perquè hi hagi un accés ràpid, bo i accessible sempre entre França i Andorra. Tenim una carretera fins a Ax-les-Termes bastant deficient i en canvi pel costat espanyol els accessos són més bons, tot i tenint en compte que pel costat francès hi ha a l'hivern un factor climatològic que representa un obstacle, però no insalvable.

El president de la República Francesa (el nostre copríncep) no hem d'oblidar mai que és una autoritat política mundial, és la cinquena autoritat mundial. Ell té accés a parlar directament amb totes les autoritats importants i els centres de presa de decisions del món, que l'escoltaran i li faran cas si la demanda és raonable.

França sempre ens ha ajudat, però potser Andorra no ho ha sabut valorar i ser respectuosa i comprensiva. I també ha, i havia, de saber retornar amb prestacions de serveis a empreses franceses. França és un país molt patriota, i els francesos agraeixen que els tornis serveis que t'han prestat; moltes coses, per no dir quasi totes, Andorra no les ha sabut o volgut fer.

A títol d'exemple diré, atès que en l'àmbit particular no es pot intervenir, que el Govern podria adjudicar una part d'obres o serveis de l'administració i altres empreses públiques i parapúbliques a empreses franceses que no poden fer empreses andorranes.

Hi ha molts tipus d'obres –túnel d'Envalira, túnel dels dos Valires...–i també hi ha serveis que empreses fan a l'STA i FEDA que es podrien adjudicar, per mantenir l'equilibri com una opció política d'estat, a empreses franceses. Llavors, quan Andorra necessitaria una ajuda de França seria a demanda d'Andorra i també les empreses franceses a les qual haguéssim adjudicat demanarien ajuda als seus governants a favor d'Andorra, serveis, obres o el que fos, no tinc cap dubte que també. Com que no fem res d'aquestes coses, doncs tenim poca ajuda. A títol d'exemple vull recordar unes paraules que va dir el representant del Copríncep Francès a la sala del Consell General ja fa dies per la crisi del formatge (de França no només us n'heu de recordar quan teniu un problema, i no es va fer ni poder fer res pel formatge; va quedar cuit).

Si fem l'anàlisi dels sectors afectats amb el tabac i la Unió Europea ens trobem, entre d'altres:

Sector agrícola

Per la part del sector agrícola, aquest sector està beneficiat en uns 15 milions d'euros bruts, que amb dades del 1996 actualitzades serien 49 milions. Han baixat els recursos percebuts per aquest sector més de 2/3; per tant, cobra avui, 20 anys més tard, 1/3 del que cobrava llavors.

Si tenim en compte que aquests 15 milions d'euros són la facturació, per tant ingressos bruts, que en el millor dels casos pot representar uns ingressos nets d'uns 10 milions d'euros, amb la conseqüència sobre l'impacte visual i agrícola, aquest sector, però, pot suportar la desaparició del tabac produït a Andorra, però no cal dir que pel camí deixa rastre.

El sector de la fabricació

Aquí amb dades diferents, i situacions diferents, la desaparició pot comportar òbviament baixada de la renda i PIB d'Andorra, amb un volum més elevat pot comportar també la pèrdua de llocs de treball. Avui en aquest sector hi deuen treballar, tot i que no en tinc les dades,

moltes persones; per tant, afectació a moltes famílies, però en el pitjor dels casos potser Andorra ho podria suportar.

Sector comercial

Aquest sector genera molt volum i molta riquesa, perquè el tabac és un producte per al botiguer de poc valor afegit. Aquí no cal fer propaganda del que és el tabac; en tot cas la propaganda pot ser, i hi és segur, entre marques de tabac però no del tabac en si. Per tant, el botiguer es limita a muntar l'expositor i esperar el client a caixa.

Si els diferencials i franquícies a les duanes no ens fan competitiu i no resulta interessant de comprar el tabac a Andorra, la gent per poc marge el compra al seu lloc d'origen. A títol d'exemple això ja ha passat en aquest país amb els carburants dels camions i autocars, que en una altra època posaven tots el gasoil a Andorra, i avui ni un.

Govern d'Andorra

Hi ha hagut moltes vegades que des de les instàncies polítiques s'ha volgut fer veure que el tabac i la Unió Europea era un problema dels pagesos i fabricants. Doncs no, si ho mirem amb una mica de profunditat, res d'això és cert. La fi de la producció del tabac a Andorra el país la pot suportar; la fi de l'elaboració del tabac a Andorra segurament també la podria suportar.

Quant al sector comercial, això seria un autèntic desastre, perquè és un producte, com hem dit abans, de poc valor afegit per al botiguer, de molt valor monetari i de molt volum comercial.

El sector comercial que ja està prou fràgil, i la pèrdua d'aquest producte portaria unes conseqüències imprevisibles.

Quant a les arques públiques, si avui el Govern deu uns 920 milions d'euros segons fons publicades, i tenim un dèficit pressupostari d'uns 20 milions d'euros, si dels ingressos de l'Estat en traiem els aproximadament 100 milions d'euros que es recapta del tabac, és quasi la fallida del Govern d'Andorra.

Per tant cal prendre tota la consciència real que representaria aquesta hipotètica situació, tant d'un acord de reducció a mitjà termini com de la desaparició dels ingressos d'aquest producte, perquè Andorra amb aquesta negociació s'hi juga molt més que el tabac, uns quants pagesos, i quatre fabricants. S'hi juga la seva subsistència.

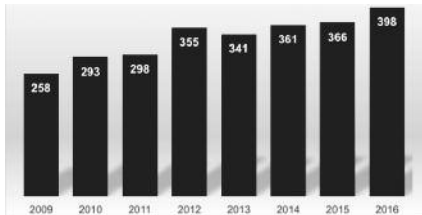
Per tant Andorra s'ha de servir de les seves armes, la modèstia, el bon veïnatge i l'ajuda en especial del nostre Copríncep Francès, que és el president de la cinquena potència mundial. Això és un plus que té Andorra i ho ha de saber gestionar, encara que sigui replantejant la seva política de contractació dels serveis que Andorra necessita empreses estrangeres especialitzades envers França. No seria gens estrany; és el que s'havia fet en aquest país durant molts anys.

Si no s'aconsegueix un bon acord, algú haurà d'explicar aquesta situació al país i prendre les decisions conseqüents, amb la consegüent reducció de 100 milions l'any del pressupost de despeses.

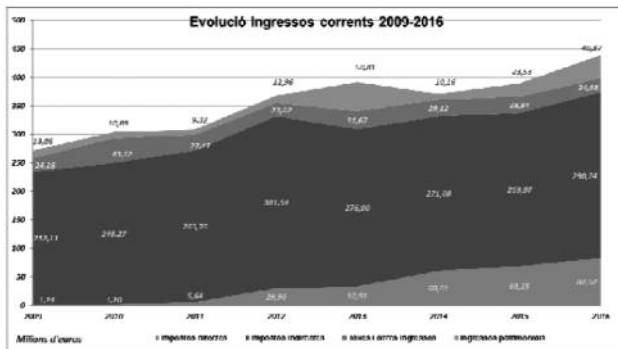
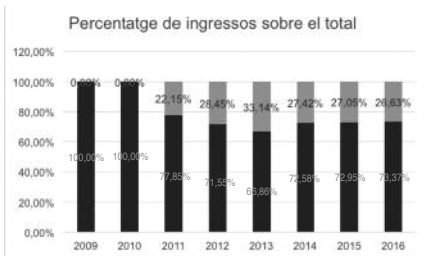
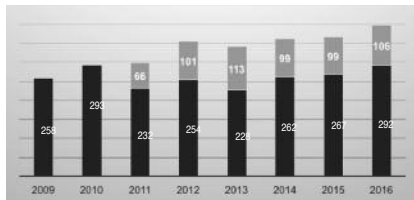
En conclusió, de l'acord que Andorra aconsegueixi signar amb la Unió Europea en depèn la seva supervivència almenys amb les estructures impositives, pressupostàries i d'inversió que coneixem avui. Un mal acord sobretot amb el tabac potser portarà que Andorra haurà de reduir a la meitat el personal dependent de l'administració i un munt de serveis més. Ja sé que

dir això és impopular, però no es pot viure sempre de l'increment del deute i l'afectació que tindrien aquests fets sobre la nostra economia són incalculables i serien catastròfics. Per tant, ho hem de defensar com si fos l'última gota...

Ingressos de l'Estat

Ingressos de l'Estat en xifres

Albert Torres i Bobot,
empresari i exconseller del Comú de Canillo

Nota

La part representada en gris representa els ingressos del tabac en xifres absolutes i en percentatges.